

1.08 GEVAREN VOOR DERDEN EN SCHADE/DIEFSTAL NA WERKTIJD

Een werkgever heeft niet alleen een zorgplicht ten opzichte van zijn werknemers, maar ook de plicht om gevaar voor andere personen dan zijn eigen werknemers te voorkomen. Hierbij valt te denken aan voorbijgangers bij een bouwplaats, bezoekers of aspirant kopers tijdens maar ook na werktijd. In deze Abomafoon wordt ingegaan op de risico's en maatregelen die betrekking hebben op het achterlaten van een bouwlocatie aan het einde van de dag of tijdens weekeinden en vakanties. Een verlaten bouwplaats heeft namelijk aantrekkingskracht op inbrekers, brandstichters, vandalen en kinderen.

Risico's liggen in dit verband vooral in de schadesfeer (diefstal, brand en vandalisme). Bij spelende kinderen speelt het risico van ernstig letsel een belangrijke rol; een bouwplaats is immers geen speelplaats. Deze Abomafoon geeft handvatten om preventief op deze gevaren in te spelen.

De risico's voor de omgeving en weggebruikers worden in Abomafoon 1.33 'Publieksveiligheid als V&G-verplichting in het bouwproces' behandeld. In Abomafoon 1.10 'Arbobesluit bouwproces' worden de risico's voor personeel van onderaannemers en zelfstandigen meegenomen.

Normen en regels

Arbowet en Arbobesluit

De Arbowet kent een artikel over de verantwoordelijkheid van een werkgever om gevaren voor andere personen dan de eigen werknemers te voorkomen (art. 10). Die andere personen kunnen zijn: voorbijgangers, omwonenden, andere aannemers, (al dan niet bevoegde) bezoekers of spelende kinderen. De verplichting om zodanige maatregelen te treffen dat andere personen niet in gevaar kunnen komen geldt ook voor zelfstandigen, vrijwilligers, degenen die bij vrijwilligers werkzaam zijn en werkgevers die zelf arbeid verrichten.

Het Arbobesluit schrijft voor dat een bouwplaats gemarkeerd en afgebakend moet zijn (art. 3.27 lid 1). In het geval van meerdere uitvoerende partijen moet de V&G-coördinator uitvoeringsfase de maatregelen nemen om onbevoegden van bouwplaatsen te weren (Arbobesluit Bouwproces art. 2.31 lid d), bijvoorbeeld door te zorgen voor afzetting en afsluiting van de bouwplaats en een toegangsregeling.

Men kan spreken van passende maatregelen als:

- het bedrijf, de bouwplaats en dergelijke zijn voorzien van voldoende afsluiting in goede staat;
- machines, die gevaar kunnen opleveren en die buiten of in niet afgesloten ruimten staan, niet op eenvoudige wijze in werking kunnen worden gesteld;
- gevaarlijke plaatsen voldoende zijn afgezet;
- gevaarlijke stoffen als zodanig zijn aangeduid en voor zover van toepassing volgens de voorschriften zijn opgeslagen.

Overtreding van artikel 10 'Voorkomen van gevaar voor derden' wordt beschouwd als zware overtreding, waarvoor direct een boete wordt gegeven en stillegging van het werk volgt.

Overige wetgeving en vereisten

- De veiligheid 'buiten de bouwhekken' is geregeld in de Wabo (Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht, het bijbehorende Besluit Omgevingsrecht en de Regeling Omgevingsrecht (via de omgevingsvergunning, het bouwveiligheidsplan, etc.). Zie Abomafoon 1.33 'Publieksveiligheid als V&G-verplichting in het bouwproces' voor meer informatie hierover.
- Ook het Bouwbesluit 2012 vereist maatregelen bij bouw- of sloopwerkzaamheden om letsel van personen, die het bouw- of sloopterrein onbevoegd betreden, te voorkomen (art. 8.2 lid 1b). Afhankelijk van de situatie verlangd het bevoegd gezag (gemeente of provincie) een bouwveiligheidsplan, met daarin de maatregelen met betrekking tot de afscheiding en afsluiting van het bouwterrein (art. 8.7).
- Het tijdig nemen van de nodige maatregelen kan ook uit civielrechtelijk oogpunt van belang zijn. De werkgever dient er rekening mee te houden, dat bouwterreinen een aantrekkingskracht hebben op kinderen. Dit kan niet simpel worden afgedaan door te stellen dat ouders hun kinderen hiervoor moeten behoeden. De werkgever, die een gevaarlijke situatie laat ontstaan, kan door een getroffen namelijk worden aangesproken voor de vergoeding van de geleden schade.
- Verzekeringsmaatschappijen eisen steeds vaker in hun voorwaarden dat allerlei securitymaatregelen worden genomen, zoals cameratoezicht, bewaking en opvolging.

Praktische invulling

Het gaat in feite om een preventiebeleid met de volgende stappen:

1. Inventariseer in een zo vroeg mogelijk stadium van het project de omgeving op de gevaren voor derden.
2. Bepaal welke middelen/materialen/situaties gevaar of schade kunnen veroorzaken.
3. Koppel hieraan technische, organisatorische en gedragsmaatregelen.
4. Instrueer alle betrokken werknemers, zodat zij hun preventieve taken naar behoren kunnen uitvoeren.
5. Controleer periodiek of dit preventiebeleid goed wordt nageleefd.

Afsluiting van het bouwterrein

Uit preventief oogpunt is hekwerk (in anti-klim-uitvoering) een effectieve maatregel, mits gezorgd wordt voor:

- een volledige afsluiting na werktijd (bijvoorbeeld met tourniquets);
- het zoveel mogelijk intact houden van de hekken tijdens werktijd;
- een onderlinge koppeling van de hekken (boven én onder), die alleen met behulp van speciaal gereedschap en/of van binnenuit teniet gedaan kan worden. Vul openingen (kuilen) onder hekken op;
- een stabiele opstelling van de hekken door bijvoorbeeld het toepassen van schoren;
- bebording bij de poort: 'verboden toegang voor onbevoegden' en verwijsborden voor bezoekers;
- het in goede staat houden van de gebruikte materialen;
- het toegankelijk houden van brandkranen en andere openbare voorzieningen, zoals leidingen;
- een frequente controle op de bovenstaande punten, ten minste bij het als laatste verlaten van het terrein.

Beveiligingsmaatregelen

- Het eventueel inschakelen van een beveiligingsbedrijf (valt onder punt 3) sorteert pas effect als ook de andere punten serieus worden ingevuld. Veel bouwterreinen liggen aan de rand van stedelijke gebieden. Het risico is hier groter dan binnen bestaande bebouwing. Het gaat op deze locaties vaak om meerdere projecten en dus meerdere bouwbedrijven. Deze doen er verstandig aan om hierbij samenwerking te zoeken.
- Verder is het van belang om:
 - de sociale controle te bevorderen door het werk of bepaalde delen hiervan (duurzaam) te verlichten;
 - cameratoezicht en/of -registratie te regelen of een alarminstallatie met doormelding naar een alarmcentrale;
 - vooroverleg te hebben met het wijkteam van de politie (via politie.nl/mijn-buurt/) over de voorzorgsmaatregelen en de surveillancemogelijkheden; evenzo overleg met scholen in de buurt;
 - een eventuele bewaker hierin te betrekken en goed te instrueren over de grootste risico's;
 - op het hek of elders een telefoonnummer aan te geven dat bij onraad of ongeval kan worden gebeld;
 - ook tijdens werk- en schafttijden attent te zijn op gevaren voor derden (zie bijgaande controlelijst);
 - dure en eenvoudig te stelen goederen (CV-ketels, PV-panelen) 'just in time' te laten leveren.
- Indien er in de vakanties van de V&G-coördinerend aannemer door andere (onder)aannemers wordt doorgewerkt, blijft de V&G-coördinerend aannemer verantwoordelijk voor de te nemen maatregelen. Zijn V&G-coördinator kan een en ander delegeren, maar bij hun eventuele tekortschieten is hij (althans zijn werkgever) aansprakelijk. De conclusie is dat het door anderen doorwerken tijdens de vakantie van de coördinerend aannemer zoveel mogelijk moet worden voorkomen. Indien het toch niet anders kan, neem dan passende maatregelen, bijvoorbeeld door:
 - de V&G-coördinator tijdens bedrijfsvakanties op het werk te houden (op grote projecten); of
 - de V&G-coördinator zijn taken te laten delegeren aan één van de andere partijen (schriftelijk). Gezamenlijk maken zij dan op de laatste werkdag een inspectieronde, waarna het werk in veilige staat wordt overgedragen (schriftelijk en bij voorkeur voorzien van actuele foto's). Als deze partij de overeenkomst niet of onvoldoende naleeft blijft de V&G-coördinerend aannemer aansprakelijk.

Overige maatregelen

Andere maatregelen bij einde werktijd zijn:

- de onderste ladder strijken en binnen of aan de ketting leggen. Laddertorens, rolsteigers en dergelijke kunnen met hekken of schotten worden afgesloten;
- machines zodanig opstellen en afsluiten dat zij niet op eenvoudige wijze in bedrijf kunnen worden gesteld (sleutels verwijderen). Dit geldt bijvoorbeeld voor alle middelen voor verticaal en horizontaal transport, wegbouwmachines, zaagmachines, enz.;

- gereedschappen en kleine machines zoveel mogelijk opslaan in afgesloten containers;
- het platform van een bouwlift beneden positioneren;
- putten, sleuven, andere openingen en opgespoten terreinen aanvullen, afdekken of afzetten met hekwerk; mangatdeksels van tanks vergrendelen;
- scherpe en/of uitstekende gedeelten van materialen (bijvoorbeeld wapening) afschermen;
- alleen bronneringsmaterieel gebruiken waarvan de bewegende delen zijn afgeschermd;
- aftappunten van oliën of andere chemicaliën vergrendelen en in het algemeen zorgvuldig omgaan met gevaarlijke stoffen;
- gasflessen achter een afgesloten hekwerk plaatsen of opslaan in een (geventileerde) container;
- de elektravoeding in hoofdkast(en) uitschakelen en de kast(en) afsluiten; ook de bodem van zo'n kast dient grotendeels gesloten te zijn. Als er na werktijd behoefte is aan elektriciteit, bijvoorbeeld voor het ketenpark of voor verlichting, dan dient de voeding hiervan op een aparte groep te zijn aangesloten. Elektrakabels dienen zich buiten handbereik te bevinden;
- materialen, materieel en nog niet complete (staal)constructies stabiel opslaan en zo nodig schoren;
- depots van grond en zand veilig opslaan.

Verwijzing

- Arbowet art. 10 Voorkomen van gevaar voor derden, art. 16 lid 7.
- Arbobesluit art. 2.31 lid d, 3.27 lid 1 en art. 9.5 lid 1 onder g.
- Regeling omgevingsrecht art. 2.2 lid 6.
- Bouwbesluit art. 1.23, 8.1 t/m 8.7.
- Abomafoons:
 - 1.10 Arbobesluit bouwproces.
 - 1.33 Publieksveiligheid als V&G-verplichting in het bouwproces.
 - 2.05 Omgevingsmanagement.
 - 3.24 Hijsen in de bebouwde omgeving.

Datum: Mei 2022

Wijzigingen ten opzichte van vorige uitgave

- Verwijzing naar Arbobesluit art. 3.27 lid 1 opgenomen ('een bouwplaats is gemarkeerd en afgebakend').

Controlelijst Verlaten van bouwplaatsen

Project/locatie:

Ingevuld door:

Datum:

Aandachtspunten	Opmerkingen *) (in orde/niet in orde/nvt)
1. Organisatie	
1.1 Is er een afsluitprocedure bij einde werktijd? _____	
1.2 Is er instructie aan betrokkenen gegeven over hun taken? _____	
1.3 Is er een periodieke check op naleving door middel van het invullen van een controlelijst? _____	
1.4 Is de verantwoordelijkheid voor de eigendommen van neven- en onderaannemers duidelijk geregeld? _____	
1.5 Is er overleg met beheerders van aangrenzende bouwplaatsen? _____	
1.6 Is er overleg met overheid (Rijk, Provincie, Gemeente) en politie? _____	
1.7 Is er in geval van onraad een telefoonnummer op de keet, het hek, het reclamebord aangegeven? _____	
1.8 Is een eventueel ingeschakeld beveiligingsbedrijf volledig door u geïnstrueerd? _____	
2. Bouwterreinen, keten, loodsen en werkplaatsen	
2.1 Zijn de onderstaande zaken voldoende degelijk afgezet (met anti-klimhekken) en afgesloten: _____	
<ul style="list-style-type: none"> • bouwterrein _____ • ketenpark _____ • loodsen/containers _____ • putten/sleuven _____ • gronddepots/gevaarlijke taluds _____ • sparingen en openingen _____ • vloer-, dek- en dakranden _____ • trappenhuizen? _____ 	
2.2 Zijn entrees van werkplaatsen e.d. deugdelijk afgesloten door toegangsdeuren te barricaderen of met zwaar bouwmaterieel? _____	
2.3 Maakt het bouwterrein een verzorgde en ordelijke indruk? _____	
2.4 Is de bouwplaats 's nachts en bij duisternis voldoende verlicht? _____	
2.5 Zijn de watermeterputten goed afgesloten? _____	
2.6 Zijn de nutsaansluitingen goed afgesloten (gas, elektra en water)? _____	
2.7 Zijn er maatregelen getroffen om extreme weersinvloeden het hoofd te bieden (stormvast, vorstvrij)? _____	
2.8 Is de brandstoftoevoer van kachels, geisers, propaaninstallaties, enz. afgesloten? _____	
2.9 Zijn de gas- en zuurstofflessen verzameld, verticaal opgeslagen en geborgd tegen omvallen? _____	
2.10 Zijn de ramen van keten e.d. geblindeerd, van binnenuit vergrendeld en/of voorzien van tralies? _____	
2.11 Zijn vuilcontainers afgevoerd? _____	
3. Elektra	
3.1 Is de hoofdschakelaar uitgeschakeld? _____	
3.2 Is deze hoofdschakelaar afgeschermd voor onbevoegden? _____	
3.3 Is er een apart circuit aangelegd voor bronbemaling en verlichting? _____	
3.4 Zijn alle verdeelkasten gesloten? _____	
3.5 Zijn de verlengkabels verwijderd? _____	
3.6 Zijn hoofdkabels buiten handbereik aangelegd? _____	
Toelichting / nadere bijzonderheden	
*) Bij tekortkomingen: hieronder beschrijving van maatregelen en bijzonderheden	

Aandachtspunten	Opmerkingen *) (in orde/niet in orde/nvt)		
4. Bouwmaterialen/middelen			
4.1 Zijn materialen/middelen opgeslagen, zo nodig verankerd tegen omvallen? _____			
4.2 Zijn de materialen goed afgedekt? _____			
4.3 Zijn scherpe en/of uitstekende materialen goed afgedekt? _____			
4.4 Is het gebruikte afdek materiaal goed verankerd? _____			
4.5 Zijn, indien bovenstaande niet mogelijk is, waardevolle materialen en/of grote hoeveelheden onttrokken aan het zicht? _____			
4.6 Zijn gevaarlijke stoffen opgeslagen in een voldoende geventileerde afgesloten ruimte? _____			
4.7 Zijn aftappunten van oliën en chemicaliën vergrendeld? _____			
5. Groot materieel			
5.1 Zijn wielen van verrijdbaar materieel geblokkeerd? _____			
5.2 Is het materieel ontdaan van het ontstekingsmechanisme? _____			
5.3 Zijn er afsluitbare doppen op brandstoftanks aangebracht? _____			
5.4 Zijn brandbare materialen zoals hout, isolatie, dakbedekking, verf e.d. uit het materieel verwijderd? _____			
5.5 Zijn de kraancabines op slot? _____			
5.6 Staat de kraan op rails vast door middel van zijn railklemmen of indien nodig aan de stormverankering? _____			
5.7 Is de giek van een toptorenkraan afgetopt tot de laagste werkstand? _____			
5.8 Staat de mobiele kraan in de vervoerstand? _____			
5.9 Is de hijshaak in de hoogste stand? _____			
5.10 Is de katwagen van de kattorekraan: _____			
• geplaatst op de minimale vlucht _____			
• en de hijshaak in de hoogste stand? _____			
5.11 Kan de giek van de torenkraan vrij op de wind draaien? _____			
5.12 Zijn de hijsgereedschappen van de haak verwijderd? _____			
5.13 Is voorkomen dat er materieel in de hijshaak wordt opgehangen? _____			
6. Ladders, (rol)steigers en bouwliften			
6.1 Zijn ladders achter slot en grendel opgeslagen? _____			
6.2 Is de verankering van steigers intact? _____			
6.3 Zijn de steigerdelen tegen opwaaien geborgd? _____			
6.4 Is al het losliggende materiaal van de werkvloeren verwijderd? _____			
6.5 Zijn de toegangsmogelijkheden tot de steigers verwijderd? _____			
6.6 Is op open bouwplaatsen het beklimmen van de eerste 2 m van (rol)steigers onmogelijk gemaakt? _____			
6.7 Staat het platform van de bouwliften in de laagste stand? _____			
6.8 Is de verankering van de bouwlift intact? _____			
6.9 Is de lift buiten werking gesteld en de kast op slot? _____			
7. Overig klein materieel, gereedschappen en documenten			
7.1 Zijn alle gereedschappen opgeborgen? _____			
7.2 Zijn alle machines goed afgedekt of opgeborgen? _____			
7.3 Is mobiele apparatuur zoals kopieermachine, fax, PC, software, printer, telefooninstallatie, portofoons, e.d. voor tijdelijke opslag naar kantoor afgevoerd? _____			
7.4 Zijn belangrijke documenten tijdelijk op kantoor opgeslagen? _____			
Toelichting / nadere bijzonderheden			
*) Bij tekortkomingen: hieronder beschrijving van maatregelen en bijzonderheden			